

TARİHİ ÇEVREDE SIRA DIŞI ÇAĞDAŞ EKLER: SANATSAL VE ESTETİK BİR İNCELEME

Ahmet KURNAZ¹ , Serhat ANIKTAR²

¹ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

² İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

ÖZET

Bu makale, tarihi çevrelerde gerçekleştirilen sıra dışı çağdaş eklerin estetik, işlevsel ve sanatsal etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Berlin Yahudi Müzesi, CaixaForum Madrid ve The Museum Hotel Antakya gibi uluslararası düzeyde tanınmış örnekler üzerinden, çağdaş mimarlık ve tarihi yapılar arasındaki dinamik etkileşim analiz edilmiştir. Çalışmada çoklu durum çalışması yöntemi kullanılarak, literatür taraması ve görsel analizlerle yapılar arasındaki estetik uyum ve çatışmalar incelenmiştir. Tarihi yapıların kimliğine saygı gösterilerek yapılan sıra dışı çağdaş ekler, mekânsal deneyimi zenginleştirmiş ve kültürel mirasın sürdürülebilirliğine katkıda bulunmuştur. Elde edilen bulgular, bu tür eklerin yalnızca tarihi yapıların korunmasına değil, aynı zamanda kentlerin ekonomik ve kültürel canlılığına da katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Makale ayrıca, çağdaş mimarlığın sanatsal yaklaşımlarının, tarihi dokularla nasıl entegre edildiğini ve bu entegrasyonun, toplum üzerindeki etkilerini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Sonuç olarak, tarihi çevrelerdeki sıra dışı çağdaş eklerin, geçmiş ve gelecek arasında estetik bir köprü kurarak, mekânların çok katmanlı tarihini görünür kılmada önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tarihi çevre, çağdaş ekler, estetik, mimarlık, kültürel miras.

EXTRAORDINARY CONTEMPORARY ADDITIONS IN HISTORICAL ENVIRONMENTS: AN ARTISTIC AND AESTHETIC ANALYSIS

ABSTRACT

This article provides a comprehensive analysis of the aesthetic, functional, and artistic impacts of extraordinary contemporary additions in historical environments. Through internationally renowned examples such as the Berlin Jewish Museum, CaixaForum Madrid, and The Museum Hotel Antakya, the dynamic interaction between contemporary architecture and historical structures is examined. The study employs a multiple case study method, utilizing literature review and visual analyses to explore the aesthetic harmony and contrasts between these additions and their historical counterparts. These extraordinary contemporary additions respect the identity of historical buildings while enriching the spatial experience and contributing to the sustainability of cultural heritage. The findings reveal that such additions not only play a crucial role in preserving historical structures but also enhance the economic and cultural vibrancy of cities. The article also critically assesses how artistic approaches in contemporary architecture integrate with historical settings and their broader societal impacts. In conclusion, the study highlights how extraordinary contemporary additions act as aesthetic bridges between the past and future, making the multilayered history of spaces visible and accessible.

Keywords: Historical environment, contemporary additions, aesthetics, architecture, cultural heritage.

Sorumlu Yazar : Ahmet Kurnaz

Makale Geliş Tarihi : 21.10.2024

Makale Kabul Tarihi : 05.12.2024

DOI : 10.70370/kapu.1570044

Makale Künye Bilgisi : Kurnaz, A., & Anıktar, S. (2024). Tarihi çevrede sıra dışı çağdaş ekler: Sanatsal ve estetik bir inceleme. *KAPU Trakya Journal of Architecture and Design*, 4(2), 83-105.

1. GİRİŞ

Mimarlık, insanlığın en eski ifade biçimlerinden biri olarak hem teknik bir disiplin hem de estetik ve sanatsal bir anlatım aracıdır. Bir yapının mimari değeri, sadece işlevselliği veya yapısal özellikleriyle değil, aynı zamanda estetik, kültürel ve sanatsal ifadeleriyle belirlenir. Bir tuğla yığını, bir tarlada veya şantiyede sıradan bir yapı malzemesi olarak algılanırken, bir sanat galerisinde sanatçının yorumuyla sergilendiğinde farklı bir anlam ve değer kazanır. Bu örnek, mimarideki sıradan ile sıra dışı arasındaki farkın, bağlam ve algıyla ne kadar ilişkili olduğunu göstermektedir. Peki, mimaride sıradan olanla sıra dışı olanı ayırt eden nedir?

Tarihi çevrelerde gerçekleştirilen mimari müdahaleler, özellikle çağdaş ekler, bu sorunun yanıtını ararken önemli bir alan oluşturur. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, tarihi yapılara çağdaş ekler yapma eğilimi, bir kentsel koruma stratejisi ve mimari ilke olarak gelişmiştir. Bu eğilim, sadece mevcut yapıları korumakla kalmaz, aynı zamanda onlara yeni işlevler ve anlamlar yükleyerek, çağdaş mimarlığın estetik ve sanatsal yaklaşımlarını tarihi dokuya bütünleştirir.

Bu makale, mevcut tarihi çevrelerin kültür odaklı yeniden kullanımında bir strateji olarak sıra dışı çağdaş eklerin potansiyelini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Sıra dışı çağdaş eklerle yeniden işlevlendirilen yapı çevrelerin tarihi, sanatsal veya kültürel değerleri, kullanıcı ve ziyaretçilere nasıl aktarılabilir? Bu soru çerçevesinde, sıra dışı çağdaş eklerin yerel ve bölgesel çevrelerin çekiciliğini ve imajını oluşturmadaki rolü, fikirlerin etkileşimi ve bir bölgenin küresel ağlara entegrasyonu tartışılmaktadır (Traska, 2007; Heidenreich ve Plaza, 2015).

Koruma ve yeniden işlevlendirme kavramları, tarihi çevreye çağdaş ek yapımıyla ilgili yaklaşımlar ve yapılara uygulanan müdahale yöntemleri, çalışma kapsamında incelenmiştir. Özellikle tarihi çevrede ek yapı birleşim tipolojilerine değinilerek, eski ve yeni arasındaki ilişkinin mimari ve sanatsal perspektiften nasıl kurgulandığı ele alınmıştır. Bu bağlamda, çağdaş eklerin mimari tasarımındaki sanatsal yaklaşımlar, kullanılan malzemelerin ve formların estetik etkileri, görsel sanatlarla ilişkisi ve mekânsal anlatımları üzerinde durulmuştur.

Tarihi çevrelerde yapılan sıra dışı çağdaş ekler, sadece işlevsel bir gerekliliği karşılamakla kalmaz, aynı zamanda estetik ve sanatsal bir ifade sunar. Michel Foucault'nun heterotopya kavramı çerçevesinde bakılırsa, sıra dışı çağdaş ekler farklı zaman ve mekân katmanlarını bir araya getirerek kullanıcıya yeni deneyimler sunar (Foucault, 1986). Bu ekler, heykelsi formları, yenilikçi malzeme kullanımları ve metaforik anlatımlarıyla dikkat çekerek, mimarlığın görsel sanatlarla kesiştiği noktada yer alır.

Bu çalışma, Berlin Yahudi Müzesi, CaixaForum Madrid ve The Museum Hotel Antakya gibi uluslararası örnekler üzerinden, sıra dışı çağdaş eklentilerin estetik ve sanatsal yaklaşımlarını analiz etmektedir. Bu yapılar, mimari tasarımın güncel yaklaşımlarını yansıtarak, tarihi yapıların kimliğiyle çağdaş mimarlığı bir araya getirir. Eski ve yeni arasındaki kontrastı net bir şekilde yansıtan bu örnekler, görsel sanatlar bağlamında değerlendirilebilen, mekânsal kompozisyon ve estetik bütünlükleriyle öne çıkmaktadır.

Çalışmanın amacı, tarihi çevrelerdeki sıra dışı çağdaş eklerin, kültürel mirasın korunması ve yeniden işlevlendirilmesi bağlamında estetik ve sanatsal etkilerini ortaya koymaktır. Böylece, mimarlık ve sanat tarihi disiplinleri arasında bir köprü kurarak, kültürel mirasın korunması ve çağdaş mimarlığın entegrasyonu konusunda yeni perspektifler sunmayı hedeflemektedir. Ayrıca, bu eklerin toplumsal ve kültürel etkileri, eleştirel bir perspektifle değerlendirilecektir.

Yapıların iki dönemi arasındaki ilişkinin izlenebilmesi ve estetik değerlerinin anlaşılabilmesi amacıyla, her iki döneme ait çizimler ve fotoğraflar eklenmiştir. Bu görsel materyaller, mimari tasarımın estetik ve sanatsal boyutlarını daha derinlemesine incelemeyi mümkün kılmaktadır. Sonuç olarak, bu çalışma, tarihi çevrelerde yapılan sıra dışı çağdaş eklerin, mimarlık ve sanat tarihi bağlamında estetik ve sanatsal değerlerini vurgulayarak, literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

2. YENİDEN İŞLEVLENDİRME VE EK YAPI

Mimari mirasın korunması, tarihi yapıların bozulmaya ve nihai olarak yıkılmaya karşı korunmasını, gelecek nesillere aktarılmasını hedefleyen kapsamlı bir eylemdir. Bu süreç, yalnızca fiziksel yapıların muhafazasını değil, aynı zamanda onların tarihi, kültürel ve sanatsal değerlerinin sürdürülmesini içerir.

Yeniden işlevlendirme, tarihi ve kültürel mirasın korunmasında temel stratejilerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşım, tarihi yapıların ve çevrelerin çağdaş yaşamın bir parçası haline getirilmesini, böylece sürdürülebilirliğin sağlanmasını amaçlar (Ahunbay, 2019).

Yeniden işlevlendirme, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirliğe de katkı sağlamaktadır. Yeni bir yapı inşa etmek yerine mevcut bir yapının dönüştürülmesi, enerji ve malzeme tasarrufu sağlar (Bullen ve Love, 2011). Bu süreç, kültürel mirasın korunmasının yanı sıra, çevreye zararlı etkilerin azaltılmasına da hizmet eder. Ayrıca, yeniden işlevlendirme, tarihi yapıların ekonomik değerini artırarak yerel ekonomilere katkıda bulunur (Shiplely vd., 2006).

Yeniden işlevlendirilen alanlar, buldukları bölgede sembolik bir değer kazanır ve kültürel çekim merkezi haline gelirler. Örneğin, eski bir endüstriyel yapının kültür merkezine dönüştürülmesi, bölgenin sosyal ve ekonomik canlanmasına katkı sağlayabilir (Langston, 2005). Bununla birlikte, tarihi yapıların yeni işlevlerine uyum sağlaması ve günümüz gereksinimlerini karşılayabilmesi için bazı eklemelere ihtiyaç duyulabilir (Letzter ve Neuman, 2022). Ek, bir yapının veya alanın gereksinimlerine yanıt veremediği durumlarda ortaya çıkan eksiklikleri giderme ve boşlukları doldurma çabasıdır.

Tarihi yapılara ek getirilmesinin temel olarak iki nedeni bulunmaktadır. Birincisi, tarihi yapıların yenilenmesi sürecinde, yapıya verilen yeni işlevlere hizmet edecek ek mekânların gereksinimidir. Örneğin, bir tarihi binanın müzeye dönüştürülmesi durumunda sergi salonları, depolar veya ziyaretçi hizmet alanları gibi yeni mekânlara ihtiyaç duyulabilir. İkincisi ise, hasar görmüş tarihi yapıların eksik veya yıpranmış bölümlerinin estetik, işlevsel veya strüktürel denge açısından bütünlenmesi gerekliliğidir. Bu tür eklemeler, yapının bütünlüğünü ve dayanıklılığını sağlamak amacıyla yapılır.

Bu süreçte modern malzeme ve tekniklerin kullanılmasıyla gerçekleştirilen eklemeler, "çağdaş ek" olarak nitelendirilmektedir. Tarihi çevrede yapılan yeni mimari müdahaleler, geleceğin kültürel mirasını oluştururken mevcut yapıyı canlandırır ve ona yeni bir yaşam kazandırır. Ek ilavesi, erişilebilirlik, yapısal güçlendirme ve sirkülasyon gibi tarihi bina sistemlerini geliştirerek tarihi çevreyi canlandırmaktadır. Ayrıca, var olan tarihi çevrede yapılan yeni ekler hem kültürel hem de ekonomik açıdan sürdürülebilirliği desteklemektedir (Plevoets ve Van Cleempoel, 2019).

Çağdaş eklemeler, tarihi yapıların genişletilmesi ile tarihi binaların önemli değerlerinin vurgulanması arasında bir uzlaşma olarak düşünülebilir. Ekler, geçmiş ve gelecek arasında bir köprü işlevi görerek mekâna yeni anlamlar kazandırmaktadır (Casakin, 2006). Ortaya çıkan yeni yapının artık kendi tarihi vardır ve çevresiyle yeni bir ilişki kurar.

Uluslararası tüzük ve bildirgeler (UNESCO, 1976; ICOMOS, 1964; ICOMOS, 1999; ICOMOS, 2013), eklemeler yapılırken tarihi yapı ile yeni ek arasında görsel bir çelişki yaratılmasını ve böylece orijinal değerlerin vurgulanmasını önermektedir. Yine bu tüzük ve bildirgelere göre yapılacak uygulamalarda dikkat edilmesi gereken temel prensipler şunlardır:

- Ekler, anlaşılabilir ve fark edilir olmalı; yapının mevcut üslubundan farklı, modern malzeme ve teknolojiyle inşa edilmelidir.
- Tarihi yapı ve çevresini detaylı bir biçimde analiz ederek tarihi dokuya ve yapılara en az müdahale eden, eski yapıyı anlayan ve saygı gösteren bir şekilde tasarlanmalıdır.

Bunun yanı sıra, Nara Özgünlük Belgesi (ICOMOS, 1994) ve Burra Tüzüğü (ICOMOS, 2013) gibi uluslararası belgeler, tarihi yapılara ek yapılırken bütünlüğün korunmasının önemine vurgu yapmaktadır. Bu belgeler, tarihi yapıların yeni eklerle birlikte nasıl ele alınması gerektiği konusunda rehberlik etmektedir.

Temel olarak, ekin tasarımı, tarihi yapıya göre yapısal, malzeme ve üslup açısından ayırt edilebilir olmalıdır. Tarihi çevreye çağdaş ek yapımı bağlamında, ekin mimari kompozisyonuna ait malzeme, renk, doku, biçim, oran ve ritim bileşenleri, iki yapı arasındaki görsel ilişkiye hizmet eden kavramlar olarak ortaya çıkar. Bu bileşenler, ekin hem tarihi yapıyla uyum içinde olmasını sağlar hem de kendi çağdaş kimliğini korur.

Tarihi yapılara yapılan eklemeler, farklı tasarım yaklaşımlarıyla ele alınabilir. Douglas (2006), eklerin tasarımında üç temel yaklaşımı belirtir: uyumlu entegrasyon, kontrast yaratan entegrasyon ve bağımsız ekleme. Uyumlu entegrasyonda, ek yapı, tarihi yapıyla uyumlu bir şekilde tasarlanır ve benzer malzeme ve formlar kullanılır. Kontrast yaratan entegrasyonda ise, ek yapı, tarihi yapıyla belirgin bir zıtlık

oluşturarak kendi çağdaş kimliğini vurgular. Bağımsız eklemede ise, ek yapı, tarihi yapıdan ayrılmış bir şekilde konumlandırılır ve iki yapı arasında fiziksel bir bağlantı bulunmaz.

Ölçeğine ve boyutuna bakılmaksızın herhangi bir ekleme, tarihi binayı kaçınılmaz olarak değiştirir ve ona yeni bir anlam katmanı ekler (Letzter, 2022; Yabancı vd., 2019). Tarihi yapıyı korumak ve daha fazla ziyaretçi çekmek için bazı sıra dışı değişiklikler yapmak gerekebilir. Ek tasarımı, binanın anlamsal önemini kendi içinde değiştirebilir; bu strateji, korumanın bir parçası olarak binanın değerlerine daha çağdaş katmanlar ekleyebilir. Bu yaklaşım, tarihi yapıların yalnızca korunması değil, aynı zamanda çağdaş mimarlıkla etkileşime girerek yeni estetik ve işlevsel değerler kazanmasını sağlar (Plevoets ve Van Cleempoel, 2019).

Yeniden işlevlendirmenin ekonomik boyutu da önemlidir. Shipley vd. (2006), tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesinin genellikle yeni inşaatlara göre daha ekonomik olduğunu ve toplumsal fayda sağladığını belirtmektedir. Ayrıca, yeniden işlevlendirme projeleri, yerel ekonomiye katkıda bulunur ve istihdam yaratır.

Yeniden işlevlendirme ve ek yapı kavramları, tarihi yapıların korunması ve çağdaş yaşamla bütünleşmesi sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Çağdaş ekler, geçmişin mirasını geleceğe taşıırken, mimarlık ve sanatın estetik değerlerini zenginleştirir ve mekâna yeni anlamlar katar. Bu süreçte, mimarların ve tasarımcıların tarihi yapıların değerlerine saygı göstererek, yenilikçi ve yaratıcı çözümler üretmeleri büyük önem taşımaktadır. Böylece, tarihi çevreler canlılığını korurken, çağdaş mimarlık da kültürel mirasın bir parçası haline gelir.

Ayrıca, yeniden işlevlendirme ve ek yapı tasarımında kullanıcı deneyimi ve fonksiyonellik de kritik öneme sahiptir. Cantell (2005), tarihi yapıların yeni işlevlere uyarlanmasında kullanıcı ihtiyaçlarının ve mekânsal gereksinimlerin dikkate alınmasının başarılı projeler için gerekli olduğunu vurgular.

Son yıllarda, sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği kavramları da yeniden işlevlendirme ve ek yapı projelerinde önemli bir yer tutmaktadır. Lidelow vd. (2019), tarihi yapıların enerji performansının iyileştirilmesinin, çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağladığını ve ek yapıların bu amaçla kullanılabileceğini belirtmektedir.

Ayrıca, dijital teknolojilerin gelişimi, tarihi yapıların belgelenmesi ve ek yapıların tasarımında yeni olanaklar sunmaktadır. BIM (Yapı Bilgi Modellemesi) ve 3D lazer tarama gibi teknolojiler, tarihi yapıların detaylı bir şekilde analiz edilmesini ve ek yapıların daha hassas bir şekilde tasarlanmasını sağlamaktadır (Dore ve Murphy, 2012).

Kültürel mirasın korunmasında toplumsal katılım ve farkındalık da önemlidir. Avrami vd. (2000), koruma projelerinde toplumun katılımının ve eğitiminin, mirasın sürdürülebilirliği açısından kritik olduğunu vurgular. Bu bağlamda, ek yapıların tasarımında toplumun beklentileri ve değerleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç olarak, yeniden işlevlendirme ve ek yapı uygulamaları, tarihi yapıların sürdürülebilir bir şekilde korunmasına ve çağdaş yaşama entegrasyonuna katkı sağlamaktadır. Bu uygulamalar, kültürel mirasın devamlılığını sağlarken, mimari yeniliklere de olanak tanımaktadır. Mimarlar, koruma uzmanları ve tasarımcılar, bu süreçte disiplinler arası iş birliği yaparak, tarihi yapıların değerlerini geleceğe taşımada önemli bir rol oynamaktadır.

3. SIRA DIŞI ÇAĞDAŞ EKLER

Tarihi çevrelerde gerçekleştirilen yeniden işlevlendirme projelerinde, eski ile yeni arasındaki ilişkinin mimarlıkta nasıl kurgulanacağı karmaşık ve çok boyutlu bir koruma problemidir. Tasarımcılar, bir yandan tarihi yapının kimliğini ve değerlerini korumaya çalışırken, diğer yandan çağdaş ihtiyaçlara cevap verecek yenilikçi tasarımlar üretmek durumundadırlar (Feilden, 2003). Bu süreçte, hangi unsurların değiştirileceği ve hangilerinin titizlikle korunacağına karar vermek, tasarımın en kritik aşamalarından biridir.

Bu zorluğun üstesinden gelmek için, mimarlar ve koruma uzmanları, tarihi yapının ve çevrenin kapsamlı bir analizini yaparak, tasarım sürecinde hem fiziksel hem de anlamsal bağlamı göz önünde bulundururlar (Stubbs, 2009). Bu analiz, yapıların tarihsel gelişimini, kültürel önemini ve toplumsal algısını içerir. Böylece, ek yapı tasarımında daha bilinçli ve duyarlı kararlar alınabilir.

Bu bağlamda, çağdaş eklerin tasarımında, mimarların sadece fiziksel özellikleri değil, aynı zamanda tarihi yapının sembolik ve anlamsal değerlerini de göz önünde bulundurmaları gerekmektedir (Plevoets ve Van Cleempoel, 2019). Sıra dışı çağdaş ekler, tarihi yapının anlatısını zenginleştirerek, mekânın çok katmanlı anlamlarını ortaya koyar. Bu ekler, geçmişin izlerini silmeden, yeni bir katman ekleyerek, mekânın tarihsel sürekliliğini vurgular (Cantacuzino, 1998).

Ayrıca, çağdaş eklerin tasarımında, sürdürülebilirlik ve çevresel duyarlılık da önemli bir rol oynamaktadır. Enerji verimliliği, malzeme seçimi ve ekolojik tasarım prensipleri, tarihi yapıların günümüz ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesinde kritik öneme sahiptir (Powter ve Ross, 2005). Bu yaklaşım hem tarihi yapının ömrünü uzatır hem de çevresel etkiyi azaltır.

Tarihi çevreye yapılan eklemeler, toplumda genellikle ilerlemeyi ve modernleşmeyi savunanlar ile geleneğin ve tarihin sürdürülmesinin önemini vurgulayanlar arasında tartışmalara yol açar. Bu nedenle, ek tasarımı konusunda evrensel bir fikir birliğine varmak güçtür. Tarihi yapı ile çağdaş ek arasındaki ilişki, ekin mevcut dokuyu geride bırakması veya yapı ile uyumlu olması gibi farklı şekillerde algılanabilmektedir (Pendlebury, 2008).

Bu tartışmaların merkezinde, çağdaş eklerin tarihi yapının kimliğine etkisi yer alır. Bazı uzmanlar, çağdaş eklerin tarihi yapıyı gölgeleyebileceğini savunurken (Munoz-Vinas, 2004), diğerleri ise bu eklerin mekânın gelişimine ve çağdaş yaşama entegrasyonuna katkı sağladığını belirtir (Koolhaas, 2004). Bu çelişkili görüşler, her projenin kendi bağlamında değerlendirilmesini gerekli kılar.

Günümüzde, mimarlık pratiğinde postmodernizm ve dekonstrüktivizm gibi akımların etkisiyle, tarihi yapılara yapılan sıra dışı çağdaş ekler daha cesur ve deneysel formlarla karşımıza çıkmaktadır (Jencks, 2002). Bu yaklaşımlar, tarihi yapıların geleneksel estetik anlayışını sorgulayarak, yeni ve özgün tasarımların önünü açmaktadır. Böylece, tarihi çevrelerdeki mimari müdahaleler, sadece koruma ve restorasyon değil, aynı zamanda yenilik ve dönüşümün bir aracı haline gelmektedir (Lardinois, 2017).

Teknolojik gelişmeler de sıra dışı çağdaş eklerin tasarımında önemli bir rol oynamaktadır. Bilgisayar destekli tasarım ve üretim teknikleri, mimarların karmaşık ve özgün formlar oluşturmasına olanak tanır (Kolarevic, 2003). Bu teknolojiler, tarihi yapılarla çağdaş eklerin entegrasyonunda yeni olanaklar sunarak, mekânsal deneyimi zenginleştirir.

Ek yapı tasarımına ait farklı yaklaşımlar genel olarak şu şekilde sınıflandırılabilir: taklit etme (kopyalama), benzerlik kurma (öykünme), farklılaşma (soyutlama) ve zıtlık kurma (sıra dışı) (Jokilehto, 2007). Taklit etme yaklaşımında, yeni eklemeler orijinal yapının stilini ve malzemelerini birebir taklit ederken, benzerlik kurma yaklaşımında tarihi yapıyla uyumlu ancak çağdaş bir yorum sunulur. Farklılaşma yaklaşımı, yeni ekin tarihi yapıdan ayrılarak kendi kimliğini oluşturmasını hedeflerken, zıtlık kurma yani sıra dışı yaklaşım, bilinçli bir şekilde kontrast yaratılarak hem eski hem de yeni yapının birbirini tamamlamasını sağlar.

Bu yaklaşımlar arasında, sıra dışı çağdaş ekler, tarihi yapıyla bilinçli bir şekilde güçlü bir zıtlık yaratmayı hedefleyen bir tasarım stratejisini temsil eder. Sıra dışı çağdaş ekler, geleneksel çağdaş eklerden farklı olarak, cesur ve yenilikçi tasarımlarıyla dikkat çeker ve mevcut tarihi yapıdan belirgin bir şekilde ayrışır (Jencks, 2002). Bu ekler, mimaride alışılmadık dışında formlar, ileri teknoloji ve yenilikçi malzemeler kullanarak, tarihi çevrede güçlü bir görsel etki yaratırlar (Sklair, 2017).

Sıra dışı çağdaş ekleri, çağdaş eklerden ayıran temel ölçütler şunlardır (Addis, 2006; Uluğ, 2022; Plevoets ve Van Cleempoel, 2019):

- Görsel kontrast: Sıra dışı ekler, form, ölçek, malzeme ve renk açısından tarihi yapıyla yüksek düzeyde bir görsel kontrast oluşturur ve hemen ayırt edilebilirler.
- İkoniklik ve sembolik anlam: Bu ekler, genellikle ikonik bir nitelik taşırlar ve kültürel, tarihsel veya sosyal bağlama ilişkin sembolik anlamlar veya anlatılar içerirler.
- Yenilikçi tasarım ve teknoloji kullanımı: İleri teknoloji, yenilikçi inşaat yöntemleri ve özgün malzemelerin kullanımıyla mimarlık pratiğinde sınırları zorlarlar.
- Bilinçli farklılaşma: Tarihi yapıdan bilinçli bir şekilde ayrılarak, eski ve yeni arasındaki karşıtlığı vurgularlar.
- Kullanıcı deneyimine etkisi: Mekânsal karmaşıklık ve duyuşsal uyaranlar aracılığıyla kullanıcılara benzersiz ve unutulmaz deneyimler sunmayı hedeflerler.

Bu ölçütler, sıra dışı çağdaş eklerin sadece estetik ifadelerinde değil, aynı zamanda tarihi çevreyle etkileşim kurma biçimlerinde de çağdaş eklerden farklılaştığını göstermektedir. Sıra dışı çağdaş ekler, geçmiş ve günümüz arasında dinamik bir diyalog oluşturarak, kültürel mirasın korunmasına ve mimari yeniliklere katkı sağlarlar.

Sıra dışı çağdaş eklerin başarısı, sadece tasarım yaklaşımına değil, aynı zamanda mekânsal organizasyona ve fonksiyonelliğe de bağlıdır. Kullanıcıların mekânı nasıl deneyimlediği, sirkülasyonun nasıl sağlandığı ve mekânların nasıl ilişkilendirildiği, ek yapının tarihi yapıyla uyumunu etkiler (Zukowsky, 2019). Bu nedenle, mimarlar tasarım sürecinde kullanıcı odaklı ve işlevsel çözümler üretmeye özen gösterirler.

Bu yaklaşımların seçiminde, yerel bağlam, kültürel değerler ve toplumsal beklentiler önemli rol oynamaktadır (Macdonald ve Cheong, 2014). Örneğin, bazı toplumlarda tarihi yapılara yapılan sıra dışı ekler yenilik ve ilerleme olarak görülürken, bazı toplumlarda ise tarihi değerlerin bozulması olarak algılanabilir. Bu nedenle, mimarların ve tasarımcıların yerel topluluklarla iletişim içinde olmaları ve tasarımlarını bu doğrultuda şekillendirmeleri önemlidir (Worthing ve Bond, 2008).

Ayrıca, etik ve yasal düzenlemeler de çağdaş eklerin tasarımında belirleyici olabilir. Koruma yasaları ve yönetmelikleri, tarihi yapılara yapılacak müdahaleleri sınırlandırabilir veya yönlendirebilir (Pickard, 2001). Mimarların bu yasal çerçeve içinde yaratıcı çözümler üretmeleri ve projelerini bu doğrultuda geliştirmeleri gerekmektedir.

Bir ekin tasarımının önemli bir kısmı, ölçülemeyen ve sübjektif olan estetik değerlendirmelere dayanır. Geleneksel mimari anlayışın ötesine geçen sıra dışı tasarımların toplum tarafından kabul görmesi zaman alabilir. Ancak bu tür ekler, dönemin beğenilerini, estetik yaklaşımlarını ve mimari anlayışını yansıtma açısından önemlidir.

Sıra dışı çağdaş eklerin tasarımında malzeme seçimi ve teknolojik yenilikler de önemli bir rol oynamaktadır. Yeni malzemelerin kullanımı, ek yapıların tarihi yapılardan ayrışmasını ve kendi kimliklerini vurgulamasını sağlar (Addis, 2006). Örneğin, cam, çelik ve titanyum gibi modern malzemelerin kullanımı, yapıların hafif ve şeffaf bir görünüm kazanmasına yardımcı olurken, tarihi yapının masif ve geleneksel karakterini ön plana çıkarır.

Bunun yanı sıra, sürdürülebilirlik prensipleri de çağdaş eklerin tasarımında giderek önem kazanmaktadır. Enerji verimli sistemler, yenilenebilir enerji kaynakları ve ekolojik malzemelerin kullanımı, tarihi yapıların günümüz çevresel standartlarına uyum sağlamasına yardımcı olur (Yung ve Chan, 2012). Böylece, ek yapılar hem estetik hem de çevresel açıdan değer katar.

Kültür odaklı yeniden kullanımlarda, imaj, anlam, okunabilirlik, baskınlık, yapısal çekicilik, sembolik ve nadir olma kriterleri ile öne çıkan sıra dışı çağdaş ekler, mekânın kültürel ve ekonomik değerini artırmada etkili olmaktadır (Mckenzie ve Hutton, 2015; Heidenreich ve Plaza, 2015). Sıra dışı çağdaş ekler, tarihi çevre ile görsel bir çelişki yaratarak tarihi yapıyı vurgular ve onu ekten farklılaştırır. Mimarının görsel sembolizmi aracılığıyla oluşturulan bu ekler, yüksek şekilsellik, estetik ve ikoniklik özellikleriyle tarihi çevreden ayrılan benzersiz yapılardır (Uluğ, 2022).

Bu tür eklerin kent kimliği ve turizm üzerindeki etkisi de göz ardı edilemez. İkonik mimari yapılar, şehirlerin marka değerini artırarak turistik çekim merkezi haline gelmelerine katkı sağlar (Sklair, 2017). Örneğin, Paris'teki Louvre Müzesi'nin şehre getirdiği ekonomik ve kültürel canlanma, sıra dışı çağdaş eklerin potansiyelini göstermektedir (Pearce, 1998).

Michel Foucault'nun heterotopya kavramına göre, heterotopyalar diğer mekânlarla ilişkili, ancak bir dizi ilişkiyi askıya alacak, etkisizleştirilecek veya tersine çevirecek şekilde düzenlenmiş alanlardır (Foucault, 1986). Bu bağlamda, sıra dışı çağdaş ekler, yeni ve eski yapıları aynı anda farklı duygularla kullanıcıya hissettiren heterotopik mekânlar olarak değerlendirilebilir. Bu tür eklerin tasarlanmasının nedenleri arasında dönemin kimliğini yansıtmak, tarihi yapının kimliğini ön plana çıkarmak ve çevrenin ekonomik sürdürülebilirliğini geliştirmek sayılabilir.

Ayrıca, bu ekler aracılığıyla mimarlar, sosyal ve politik mesajlar da iletebilirler. Mimarının bir ifade aracı olarak kullanılması, toplumun güncel sorunlarına dikkat çekmek veya tarihsel olayları anımsatmak amacıyla önem kazanır (Till, 2009). Bu şekilde, mimarlık sadece fiziksel bir yapıyı değil, aynı zamanda toplumsal bir söylemi de temsil eder.

Sıra dışı çağdaş eklerin tasarımında, mimarlar genellikle cesur ve yenilikçi yaklaşımlar benimserler. Bu ekler, tarihi yapının değerlerine saygı gösterirken, çağdaş mimarlığın estetik ve teknolojik olanaklarını mekâna entegre ederler. Böylece, tarihi çevreler canlılığını korurken, ziyaretçilere ve kullanıcılara zengin ve çok katmanlı bir mekânsal deneyim sunulur (Plevoets ve Van Cleempoel, 2019).

Sıra dışı çağdaş eklerin tasarımında, mimarlar ve tasarımcılar, tarihi yapıların kimliğine saygı gösterirken yenilikçi ve yaratıcı çözümler üretmeye çalışırlar. Bu süreçte toplumsal ve kültürel duyarlılıkları göz önünde bulundurarak mekâna yeni anlamlar ve değerler katmayı hedeflerler (Jäger, 2012). Bu yaklaşımlar, mimarlık ve sanatın kesişim noktasında yer alarak mekânın estetik ve sanatsal potansiyelini ortaya çıkarır.

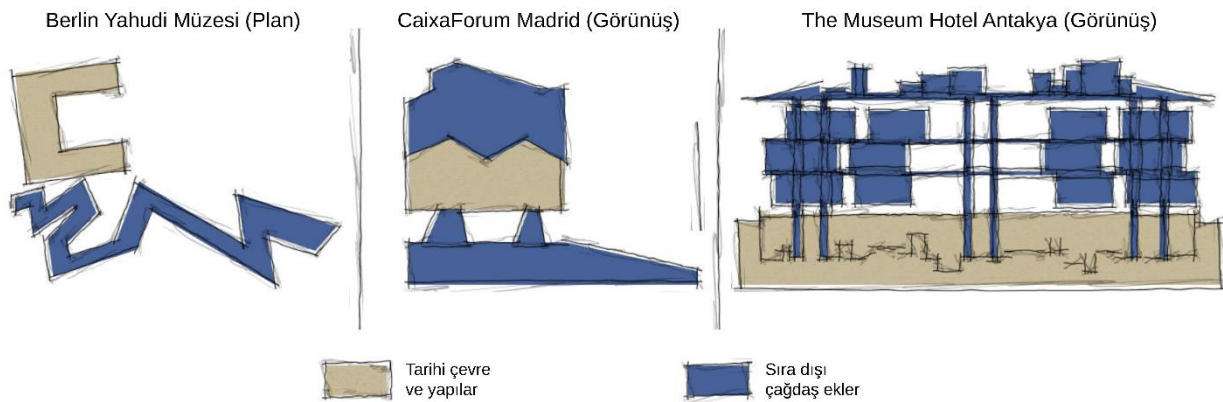
Bunun yanı sıra, sıra dışı çağdaş ekler, mimarlık ve diğer disiplinler arasındaki etkileşimi de teşvik eder. Sanat, teknoloji, sosyoloji ve ekoloji gibi alanlarla kurulan bağlantılar, ek yapıların daha bütüncül ve yenilikçi olmasına katkı sağlar (Leatherbarrow ve Mostafavi, 2005). Bu disiplinler arası yaklaşım, mekânın sadece fiziksel değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel boyutlarını da ele alır.

Bunun yanı sıra, bu eklerin tasarım sürecinde disiplinler arası iş birliği de önem kazanmaktadır. Mimarlar, koruma uzmanları, mühendisler ve sanatçılar birlikte çalışarak hem tarihi yapının korunmasını hem de yeni eklerin başarılı bir şekilde entegre edilmesini sağlarlar (Schittich, 2003). Bu iş birliği, projelerin daha bütüncül ve sürdürülebilir olmasına katkı sağlar.

Sonuç olarak, sıra dışı çağdaş ekler, tarihi çevrelerde mimari tasarımın estetik ve sanatsal boyutlarını zenginleştirerek mekâna yeni deneyimler ve anlamlar kazandırır. Bu ekler, geçmiş ve gelecek arasında bir köprü oluşturarak mekânın çok katmanlı tarihini ve kültürel mirasını görünür kılarlar. Böylece, tarihi yapılar sadece korunmakla kalmaz, aynı zamanda çağdaş yaşamın bir parçası haline gelir ve geleceğin kültürel mirasını oluştururlar.

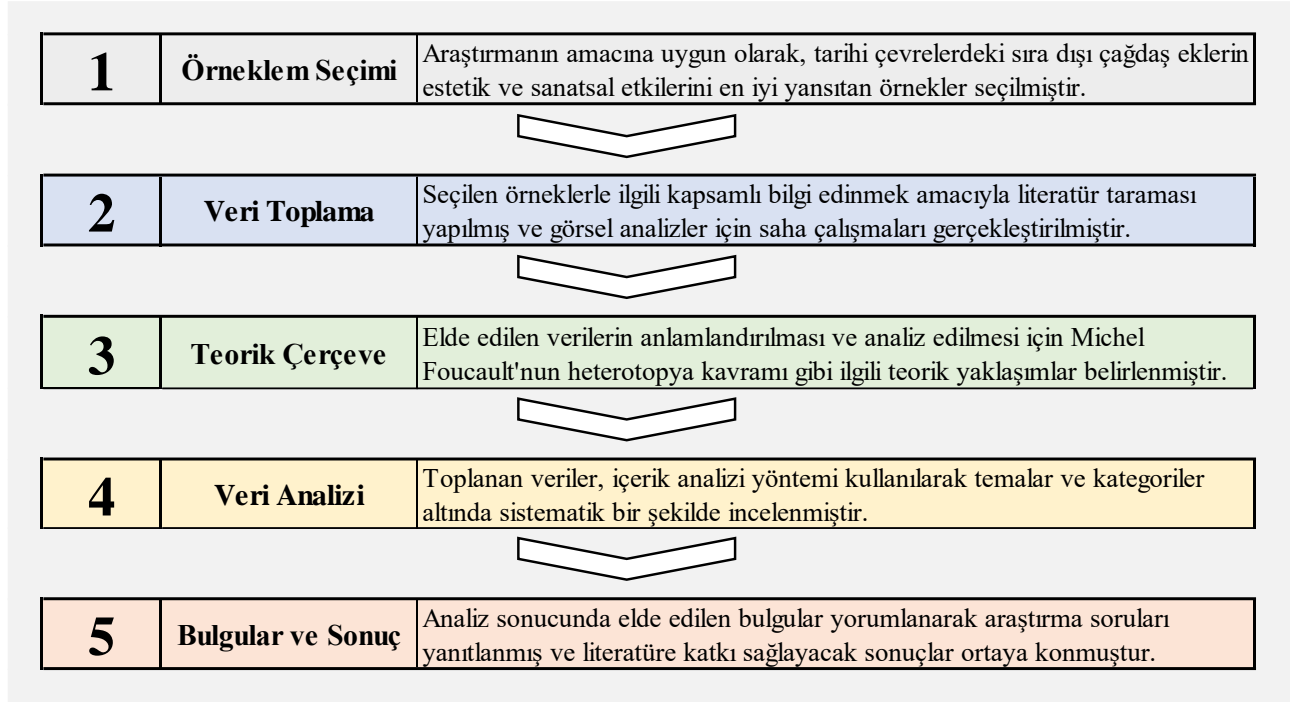
4. YÖNTEM

Bu çalışma, tarihi çevrelerde gerçekleştirilen sıra dışı çağdaş eklerin estetik ve sanatsal etkilerini incelemeyi amaçlayan nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Çalışmanın örnekleme, tarihi mekâna entegre olmuş, eski ve yeni ayrımının net bir şekilde okunmasına imkân tanıyan bir yaklaşımın ürünü olan, görsel veriler ile tarihi ve eklenen mekânsal ilişkileri rahatlıkla okunabilen, uluslararası düzeyde tanınmış ve literatürde geniş yer bulmuş üç tarihi çevre ve sıra dışı eklerinden oluşmaktadır. Berlin Yahudi Müzesi, CaixaForum Madrid ve The Museum Hotel Antakya yapılarının seçilmesinde, tarihi çevrelerle sıra dışı çağdaş eklentilerin nasıl bir etkileşim içerisinde olduğu ve bu etkileşimin estetik ve sanatsal boyutlarının nasıl yansıdığı kriterleri göz önünde bulundurulmuştur. Her üç örnekte de eski ve yeni, iki ayrı özne olarak okunabilen yapılar birbirlerini "öteki" kılarak mekânın çok katmanlı anlamını vurgulamaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. İncelenen tarihi çevre ve sıra dışı çağdaş ekler (Görsel yazarlar tarafından geliştirilmiştir)

Bu çalışma, tarihi çevrelerde gerçekleştirilen sıra dışı çağdaş eklerin estetik ve sanatsal etkilerini incelemeyi amaçlayan nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırma süreci, Şekil 2'de gösterilen adımlardan oluşmaktadır.

Şekil 2. Araştırma yöntemi süreci (Görsel yazarlar tarafından geliştirilmiştir)

Seçilen örneklerin belirlenmesinde bir dizi kriter dikkate alınmıştır. İlk olarak, bu yapıların dünya çapında tanınmış ve mimarlık literatüründe geniş yer bulmuş olmaları, araştırmanın sağlam bir teorik temele dayanmasını sağlamıştır. Bu yapıların uluslararası düzeyde kabul görmüş olmaları, elde edilen bulguların genelleştirilebilirliğini ve araştırmanın bilimsel değerini artırmaktadır. İkinci olarak, seçilen örneklerin tarihi çevrelerde yer alması ve sıra dışı çağdaş eklentilerin bu çevrelerle etkileşimini net bir şekilde göstermesi önemsenmiştir. Bu, araştırmanın ana temasına doğrudan katkı sağlayacak somut örneklerin incelenmesini mümkün kılmıştır. Üçüncü olarak, örneklerin estetik ve sanatsal açıdan zengin bir içeriğe sahip olması, araştırmanın derinlemesine analiz yapmasına olanak tanımıştır. Bu yapılar, mimari tasarımın yenilikçi ve yaratıcı yaklaşımlarını sergileyerek, tarihi ve çağdaş unsurların nasıl bir arada var olabileceğini göstermektedir. Ayrıca, seçilen yapıların farklı coğrafi ve kültürel bağlamlarda bulunması, araştırmanın kapsamını genişletmiş ve farklı kültürel perspektiflerin değerlendirilmesine imkân tanımıştır. Bu çeşitlilik, bulguların farklı bağlamlarda nasıl geçerli olabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Örneklerin seçiminde, ayrıca, çağdaş eklerin tarihi yapının kimliğine saygı gösterirken yenilikçi ve yaratıcı tasarım yaklaşımlarıyla mekâna yeni anlamlar ve işlevler kattığı projeler tercih edilmiştir. Bu bağlamda, Berlin Yahudi Müzesi, tarihi bir yapıya eklenen sıra dışı bir çağdaş ekin nasıl güçlü bir sembolik ve estetik ifade aracı olabileceğini göstermektedir. CaixaForum Madrid, endüstriyel mirasın korunması ve yeniden işlevlendirilmesi sürecinde sıra dışı çağdaş ekin rolünü vurgulamaktadır. The Museum Hotel Antakya ise arkeolojik buluntuların korunması ve çağdaş mimarlıkla entegrasyonu konusunda özgün bir örnek sunmaktadır.

Seçim sürecinde, diğer potansiyel örnekler de değerlendirilmiştir. Ancak, bu yapılar araştırmanın odaklandığı eski ve yeni arasındaki ilişkinin net bir şekilde okunabilmesi ve mekânsal deneyimin derinlemesine analiz edilebilmesi kriterlerine tam olarak uymadığı için dışarıda bırakılmıştır. Bu kararlar, araştırmanın hedeflerine en uygun örneklerin seçilmesini sağlamıştır.

Araştırma yöntemi olarak çoklu durum çalışması (multiple case study) benimsenmiştir. Bu yöntem, bir olgunun farklı örnekler üzerinden derinlemesine incelenmesine olanak tanır (Yin, 2018). Çoklu durum çalışması, benzer veya farklı bağlamlardaki durumların karşılaştırılmasına ve genellemelere

ulaşılmasına yardımcı olur. Seçilen her bir yapı, kendi bağlamı içinde ele alınarak, mimari tasarımın estetik ve sanatsal yönleri, tarihi yapı ile çağdaş ek arasındaki ilişkinin kurgulanışı ve kullanıcı deneyimi açısından analiz edilmiştir.

Veri toplama sürecinde, literatür taraması ve görsel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Literatür taraması kapsamında, söz konusu yapıların tasarım süreçleri, mimari özellikleri ve toplumsal etkileri üzerine yazılmış akademik makaleler, kitaplar ve mimari eleştiriler incelenmiştir. Bu kaynaklar, yapıların tasarım yaklaşımlarını ve mimarların niyetlerini anlamak için önemli bir temel oluşturmuştur. Ayrıca, seçilen yapıların ulusal ve uluslararası medyadaki yansımaları ve toplum üzerindeki etkileri de göz önünde bulundurulmuştur.

Görsel analiz yöntemi ile alanlara saha gezileri yapılarak, fotoğrafları, çizimleri ve planları incelenerek, estetik ve sanatsal öğeler belirlenmiştir. Bu analiz sırasında malzeme kullanımı, form, ölçek, oran, doku, renk ve ışık gibi mimari bileşenler dikkate alınmıştır. Ayrıca, eski ve yeni yapıların birleşim noktaları, kontrast ve uyum unsurları değerlendirilmiştir. Bu sayede, sıra dışı çağdaş eklerin tarihi çevreye nasıl entegre edildiği ve mekânda nasıl bir deneyim sunduğu ortaya konmuştur.

Çalışmada, Michel Foucault'nun heterotopya kavramı teorik bir çerçeve olarak kullanılmıştır. Bu kavram, mekânın çok katmanlılığını ve farklı zaman ve mekânların bir arada bulunmasını açıklamak için kullanılmıştır (Foucault, 1986). İncelenen yapılar, heterotopik mekânlar olarak değerlendirilerek, kullanıcıların mekânsal deneyimleri ve algıları üzerinde durulmuştur.

Verilerin analizi sürecinde, içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, temalar ve kategoriler altında sınıflandırılarak yorumlanmıştır. Bu temalar arasında "tarihi yapı ile çağdaş ek arasındaki ilişki", "estetik ve sanatsal ifadeler", "kültürel ve toplumsal etkiler" yer almaktadır. Analiz sonucunda, sıra dışı çağdaş eklerin tarihi çevrelerdeki rolü ve etkileri bütüncül bir perspektifle ele alınmıştır. Ayrıca, farklı örnekler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar karşılaştırılarak genel sonuçlara ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, bu çalışma kapsamında seçilen Berlin Yahudi Müzesi, CaixaForum Madrid ve The Museum Hotel Antakya, tarihi çevrelerde gerçekleştirilen sıra dışı çağdaş eklerin estetik ve sanatsal etkilerini incelemek için uygun ve temsil edici örnekler olarak belirlenmiştir. Seçim kriterleri, araştırmanın amacına ve sorularına uygun olarak titizlikle belirlenmiş ve uygulanmıştır. Bu sayede, elde edilen bulguların araştırma sorularını yanıtlamada ve literatüre katkı sağlamada etkili olacağı düşünülmektedir.

5. BULGULAR

Bu çalışmada, sıra dışı çağdaş eklentilerin tarihi çevrelerle nasıl bir etkileşim içinde olduğunu ve bu etkileşimin estetik ve sanatsal boyutlarını incelemek amacıyla üç önemli yapı örnek olarak seçilmiştir: Berlin Yahudi Müzesi, CaixaForum Madrid ve The Museum Hotel Antakya. Bu yapılar, literatürde farklı coğrafi ve kültürel bağlamlarda, tarihi yapılarla çağdaş eklerin başarılı bir şekilde bütünleştiği örnekler olarak öne çıkmaktadır.

Seçilen bu üç yapı, tarihi çevrelerde gerçekleştirilen sıra dışı çağdaş eklerin farklı yaklaşımlarını ve uygulamalarını temsil etmektedir. Berlin Yahudi Müzesi, tarihi bir yapıya eklenen çağdaş bir müzenin, tarihsel ve kültürel anlatıları mekâna nasıl yansıttığını göstermektedir. CaixaForum Madrid, endüstriyel mirasın korunması ve çağdaş mimarlıkla yeniden işlevlendirilmesi konusunda yenilikçi bir yaklaşım sunmaktadır. The Museum Hotel Antakya ise arkeolojik buluntuların üzerine inşa edilen bir otel ve müze kompleksi olarak, antik ve modernin nasıl bir araya getirilebileceğine dair çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir.

Bu yapılar, eski ve yeni arasındaki ilişkinin nasıl kurgulandığı, malzeme ve form kullanımıyla oluşturulan estetik ve sanatsal ifadelerin mekâna nasıl yansıtıldığı konularında derinlemesine analiz edilmiştir. Her bir yapı, tarihi yapının kimliğine saygı gösterirken, çağdaş mimarlığın yenilikçi ve estetik değerlerini mekâna entegre etmeyi başarmıştır. Bu yapılar, geçmiş ve gelecek arasında bir köprü kurarak, mekânın çok katmanlı tarihini ve kültürel mirasını görünür kılmakta ve mimarlık pratiğinde yenilikçi yaklaşımların önemini vurgulamaktadır.

5.1. Berlin Yahudi Müzesi

Tarihi Collegienhaus binası, günümüze ulaşan nadir barok mimari örneklerinden biri olarak Berlin'in mimari mirasında önemli bir yer tutar. 1735 yılında inşa edilen bu yapı, kraliyete ait yüksek mahkeme binası olarak hizmet vermiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında büyük ölçüde tahrip olan bina, 1963-1969 yılları arasında Berlin tarihine adanmış Berlin Müzesi'ne ev sahipliği yapmak üzere yeniden işlevlendirilmiştir. Yapı uzun yıllar boyunca müzenin giriş ve sergi alanları olarak kullanılmıştır. Ek yapının gelmesi ile tarihi yapı günümüzde Berlin Yahudi Müzesi'nin ana girişini oluşturarak ziyaretçileri karşılamaktadır. Tarihi yapıda bilet gişesi, vestiyer, ziyaretçi danışma masası, özel sergi alanları, ofisler, müze mağazası ve kafe gibi işlevler yer alır.

Günümüzde görülebilen Collegienhaus'un klasik barok taş cephesiyle keskin bir tezat oluşturan Daniel Libeskind'in sıra dışı ek yapısı, parlak titanyum-çinko kaplaması ve açılı duvarlarıyla zikzaklı bir form sergiler (Şekil 3). İki yapı, mimari açıdan birbirinden tamamen farklı bileşenlere sahiptir. Libeskind'in tasarımı, tarihi yapıyı ikincil ve önemsiz kılacak kadar karmaşık ve çarpıcı görünse de aslında Berlin'deki Alman ve Yahudi tarihleri arasındaki karmaşık ilişkiyi ve ayrılmaz kimlikleri sembolize eder.

Şekil 3. Collegienhaus Binası ve Daniel Libeskind'in sıra dışı çağdaş eki (Kişisel arşiv, 2023)

Amerikalı mimar Daniel Libeskind, bu ek yapıyla sadece tarihi bir müze binasına eklenti tasarlamakla kalmamış, aynı zamanda Alman-Yahudi tarihini mekânsal ve mimari bir anlatı olarak sunmayı amaçlamıştır. Libeskind, Yahudilerin yaşadığı soykırım ve acıları mimarlık aracılığıyla görünür ve somut hale getirmek istemiştir. Tasarımıyla, örtüşen ve iç içe geçmiş Alman ve Yahudi kültürleri arasındaki kayıp bağlantıları ve tarihsel ilişkinin derin fiziksel sembolizmini ziyaretçilere aktarmayı hedeflemiştir (Saindon, 2012). Yapının cephelerindeki keskin çizgiler ve açıklıklar, iki kültürün tarihsel ilerlemelerinin çeşitli noktalarında kesişen yollarını simgeler (Şekil 4). Bu çizgilerin bazı bölümlerinde iç içe geçmesi, farklılıklarına rağmen iki kültürün birbirine bağlılığını ifade eder.

Şekil 4. Libeskind'in sıra dışı ekin cephesi (Kişisel arşiv, 2023)

Libeskind'in sıra dışı tasarımı, Yahudi ve Alman tarihinin fiziksel ve ruhsal bütünleşmesini vurgulayarak, 20. yüzyılın başlarında Almanya'da egemen olan şiddetli kültürel bölünme politikasının bir reddini oluşturur (Mason ve Sayner, 2019). Yapının formu ve mekânsal düzeni, ziyaretçilere tarihsel travmanın ve hafızanın mekânsal bir deneyimini sunar. Özellikle müzenin içinde yer alan dar ve karanlık koridorlar, soykırımın yarattığı boşluğu ve kaybı sembolize eder (Till, 2005).

Libeskind'in ek tasarımı hem Almanlar hem de Yahudiler arasında empati yolları yaratarak, onların tarihlerini, acılarını ve nihayetinde geleceklerini önemli bir şekilde birbirine bağlı olarak resmetmiştir (Crownshaw, 2004). Müzenin ziyaretçi rotası, tarihi Collegienhaus binasından başlayarak Libeskind'in ekine doğru ilerler. Bu rota, zamanla tarihi yapının işlevini değiştirmiştir; sıra dışı ek ana bina haline gelirken, tarihi yapı bir giriş ve bağlantı noktası olmuştur.

1999 yılında tamamlanan ve Berlin Müzesi'nin ana koleksiyonunu barındıran sıra dışı ek, açılmadan önce bile büyük ilgi çekmiştir. 2001 yılına kadar yaklaşık 350.000 kişi tarafından boş haliyle gezilen bina, mimarın kendisinin bir sergi nesnesi haline geldiğini göstermiştir (Ladd, 2004). Yapı, Berlin'in ana cazibe merkezlerinden biri haline gelmiş ve şehrin kültürel kimliğine önemli bir katkı sağlamıştır.

Müze, şehrin gelişiminde bir kilometre taşı olmasının yanı sıra, uluslararası üne sahip bireysel bir yapı olarak da önemli bir hikâyeyi temsil eder. Daniel Libeskind'in ek yapısıyla ortaya çıkan yeni yapı, Berlin'in en beğenilen mimari eserlerinden biri haline gelmiş ve mimarlık dünyasında ikonik bir konuma yükselmiştir (Cochrane, 2006). Birçok turist, yapıyı görmek ve deneyimlemek için Berlin'e seyahat etmektedir. Yapı, mimarlık ve sanat tarihi açısından önemli bir referans noktası oluşturarak, çağdaş mimarlığın tarihi çevrelerle nasıl etkileşime girebileceğine dair çarpıcı bir örnek sunar.

Berlin Yahudi Müzesi, mimarlığın estetik ve sembolik gücünü kullanarak, tarihsel ve kültürel anlatıları mekâna yansıtır. Libeskind'in tasarımı, mimarının sadece bir barınak veya yapı değil, aynı zamanda duygusal ve düşünsel deneyimler yaratan bir sanat formu olduğunu gösterir. Bu yapı, tarihi bir çevrede sıra dışı çağdaş bir ekin nasıl anlamlı ve etkileyici bir şekilde tasarlanabileceğine dair önemli bir örnek teşkil eder.

Ziyaretçilerin Mekânsal Deneyimleri ve Algıları

Ziyaretçiler, müzeye adım attıkları andan itibaren Libeskind'in tasarımının güçlü mekânsal etkilerini hissetmeye başlarlar. Tarihi Collegienhaus binasından sıra dışı eke geçiş yapan ziyaretçiler, burada bilinçli olarak yaratılmış bir belirsizlik ve yön duygusu kaybı deneyimlerler. Bu geçiş, geçmişle bugün arasındaki bağlantıyı sembolize ederken, ziyaretçilerin tarihsel olaylarla duygusal bir bağ kurmasını sağlar.

Müzenin iç mekânında, eğimli duvarlar, dar koridorlar ve beklenmedik açılar ziyaretçilere kasıtlı bir rahatsızlık hissi verir. Bu mekânsal düzenlemeler, Yahudi halkının tarih boyunca maruz kaldığı zorlukları ve belirsizlikleri fiziksel olarak deneyimlemelerine olanak tanır. Özellikle "Void" olarak adlandırılan boşluklar, binanın merkezinde yer alarak, soykırım sırasında kaybedilen milyonlarca insanın anısına bir saygı duruşu niteliğindedir. Ziyaretçiler bu alanlarda sessizlik ve boşluk duygusunu yoğun bir şekilde hissederler.

"Holokost Kulesi" olarak bilinen bölüm, yüksek ve soğuk beton duvarlarıyla ışığın minimum düzeyde içeri girmesine izin verir. Burada ziyaretçiler, izolasyon ve çaresizlik duygularını deneyimlerler. Bu mekân, soykırımın karanlık ve acı dolu atmosferini somut bir şekilde hissettirmeyi amaçlar. Benzer şekilde, "Sürgün Bahçesi"nde eğimli zeminde yer alan beton sütunlar arasında dolaşan ziyaretçiler, denge ve yön duygularını kaybederler; bu da sürgün edilen insanların yaşadığı karmaşayı ve yabancılaşmayı temsil eder.

Libeskind'in tasarımı, mekânın fiziksel özelliklerini kullanarak ziyaretçilerin duygusal ve bilişsel tepkilerini harekete geçirir. Mekânın labirentimsi yapısı ve beklenmedik yön değişiklikleri, ziyaretçilerin sürekli olarak aktif bir şekilde mekânı keşfetmelerini ve tarihle yüzleşmelerini teşvik eder. Bu etkileşimli deneyim, müzenin sadece bir sergi alanı olmanın ötesine geçerek, ziyaretçilerin kişisel ve kolektif hafızalarını sorgulamalarına imkân tanır. Bu sayede müze, mimarlığın mekânsal anlatım gücünü en üst düzeyde kullanarak, ziyaretçilerin unutulmaz bir deneyim yaşamalarını sağlar.

5.2. CaixaForum Madrid

Mediodía Elektrik Santrali'nin İsviçreli mimarlar Jacques Herzog ve Pierre de Meuron (Herzog & de Meuron) tarafından dönüştürülmesi, Madrid'in modern mimarisinde önemli bir kilometre taşı olarak kabul edilmektedir. 2008 yılında tamamlanan proje, eski bir elektrik santralinin çağdaş bir kültür ve sanat merkezine dönüştürülmesini içermektedir. Bu dönüşüm, şehrin endüstriyel mirasının korunması ve yeniden işlevlendirilmesi konusunda çarpıcı bir örnek sunar (Iglesias ve de Bernardo, 2022).

Dönüşüm konsepti, şehre enerji sağlayan eski kentsel altyapının tarihi değerini vurgularken, aynı zamanda kentsel ihtiyaçlara yönelik çağdaş bir ikonik yapı yaratma fikri üzerine kurulmuştur. Mimarlar, tarihi yapının masif tuğla cephelerini koruyarak, yapının endüstriyel geçmişine saygı göstermişlerdir. Ancak yapının üst kısmına eklenen korten çelik kaplamalı sıra dışı ek, çağdaş mimarının dilini kullanarak tarihi yapı ile güçlü bir kontrast oluşturmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Mediodia Elektrik Santrali ve Herzog & de Meuron'un sıra dışı çağdaş eki (Kişisel arşiv, 2022)

Yapının en dikkat çekici özelliklerinden biri, zemin katın tamamen kaldırılarak binanın zeminden yükseltilmiş bir şekilde asılı durmasıdır (Şekil 6). Bu tasarım kararı, ziyaretçilere binanın altında kamusal bir alan sunarken, yapıya heykelsi bir nitelik kazandırır. Yerçekimine meydan okuyan bu yapı, boşlukta duran bir kütle olarak algılanır ve kent silüetinde güçlü bir varlık oluşturur. Tasarım, çevredeki sokakların darlığı ve ana girişin yerleşimi gibi sorunları ele alarak çözmüştür.

Şekil 6. CaixaForum Madrid'in zemin katı (Kişisel arşiv, 2022)

Eski ve yeni malzemeler arasındaki diyalog, binanın cephelerinde açıkça görülür. Tarihi fabrikanın masif tuğla cepheleri ile yeni eklenen korten çelik kaplamaları, dokusal ve renkli bir kontrast yaratarak görsel bir etki oluşturur (Plevoets, 2021). Korten çeliğin zamanla değişen yüzeyi, yapının yaşlanma sürecini ve tarihsel katmanlaşmayı sembolize eder. Bu şekilde, mimarlar hem geçmişin hem de çağdaşın bir arada bulunabileceği bir mekân yaratmışlardır.

Yeniden işlevlendirme sırasında çağdaş inşaat teknolojilerinin ve malzemelerinin kullanılması, yapının tarihselliğini korurken, yeni mekânsal deneyimler sunar. Yapıya iki yükseltilmiş kat ve kamusal meydanın altına uzanan iki bodrum kat eklenmiştir. İç mekân düzenlemeleri, sergi salonları, konferans alanları ve sosyal etkinlik mekânları gibi çeşitli işlevlere ev sahipliği yapar. Bu mekânlar, esnek ve çok amaçlı kullanım imkânı sunarak, kültürel etkinliklerin çeşitliliğine olanak tanır (Iglesias ve de Bernardo, 2022).

CaixaForum Madrid, şehir için sadece bir kültür merkezi olmanın ötesinde, mimari bir simge haline gelmiştir. Yapının sıra dışı tasarımı, tarihi ve çağdaş bir araya getirerek, Madrid'i kültürel açıdan dünyanın en ilgi çekici başkentlerinden biri haline getirmiştir. Yapının asıl cazibesi, içinde sergilenen kültürel programlardan ziyade, mimarının kendisinde yatmaktadır. Ziyaretçiler, yapıyı deneyimlerken mimarlığın sanatsal ve estetik boyutlarını keşfetme fırsatı bulurlar.

CaixaForum'a eklenen sıra dışı çağdaş yapı, müdahaleyi gizlemeye çalışmaz; aksine, alandaki eski yapı ile belirgin bir zıtlık kurarak karakterize edilir. Yeni eklenen eski cepheye kıyasla görsel hâkimiyeti, yalnızca yüksekliği ile değil, aynı zamanda yapının kütsel formu ve malzeme kullanımı ile de ifade edilir. Bu yaklaşım, tarihi yapının kimliğini ön plana çıkarırken, çağdaş mimarlığın yenilikçi dilini mekâna entegre eder.

Bu proje, endüstriyel mirasın korunması ve çağdaş mimarlıkla yeniden işlevlendirilmesi konusunda önemli bir örnek teşkil eder. Herzog & de Meuron'un yaklaşımı, tarihi yapının değerini korurken, cesur ve yenilikçi bir tasarım dili kullanarak mekâna yeni bir yaşam kazandırmıştır. Bu tür sıra dışı çağdaş ekler, mimarinin estetik ve sanatsal potansiyelini ortaya koyarak, mekânın kültürel ve ekonomik değerini artırır (Plevoets ve Van Cleempoel, 2019).

Sonuç olarak, CaixaForum Madrid, mimarlığın tarihi ve çağdaşı nasıl bir araya getirebileceğine dair etkileyici bir örnek sunar. Yapı, Madrid'in kültürel yaşamına önemli bir katkı sağlarken, mimari tasarımın estetik ve sanatsal boyutlarını zenginleştirir. Bu proje, tarihi çevrelerde gerçekleştirilen sıra dışı çağdaş eklerin, mekânın anlamını ve deneyimini nasıl dönüştürebileceğini gösterir.

Ziyaretçilerin Mekânsal Deneyimleri ve Algıları

Ziyaretçiler, CaixaForum Madrid'e yaklaştıklarında, yapının yerden yükseltilmiş ve adeta havada asılı duran formuyla karşılaşır. Bu etkileyici giriş, ziyaretçileri yapının altındaki kamusal alana yönlendirirken, beklenmedik bir mekânsal deneyim sunar. Yapının altında oluşan gölgeli alan, şehir yaşamının hareketliliğinden bir kaçış noktası olarak hizmet verir ve ziyaretçilere dinlenme ve sosyalleşme imkânı tanır.

Yapının hemen yanında yer alan dikey bahçe, doğal öğeleri kent dokusuna entegre ederek ziyaretçilerin algısını zenginleştirir. Bitkilerin renkli ve dokusal çeşitliliği, mimarinin sert ve endüstriyel malzemeleriyle tezat oluşturarak, mekânda görsel bir denge sağlar. Bu alan, ziyaretçilere doğayla iç içe bir deneyim sunarak, şehir merkezinde beklenmedik bir yeşil vaha hissi yaratır.

İç mekâna girildiğinde, ziyaretçiler çağdaş sanatın ve mimarinin bulunduğu geniş ve aydınlık alanlarla karşılaşır. Sergi salonlarına ulaşmak için kullanılan spiral merdivenler ve rampalar, mekânsal sürekliliği ve akıcılığı destekler. Bu dolaşım alanları, ziyaretçilerin mekânı kademeli olarak keşfetmelerine ve farklı perspektiflerden deneyimlemelerine olanak tanır.

Eski ve yeni yapıların birleşim noktalarında, ziyaretçiler tarihi tuğla duvarların dokusunu ve kerten çeliğin modern yüzeyini yakından gözlemleyebilirler. Bu malzeme geçişleri, ziyaretçilerin geçmiş ile bugün arasındaki bağlantıyı fiziksel olarak hissetmelerini sağlar. Ayrıca, iç mekânda doğal ışığın kullanımı ve gölge oyunları, mekânsal derinliği artırarak ziyaretçilerin duyuşal deneyimlerini zenginleştirir.

Yapının içinde ve çevresinde oluşturulan kamusal alanlar, sadece müze ziyaretçilerine değil, tüm kent sakinlerine açık bir deneyim alanı sağlar. Bu sayede yapı, kent yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelir.

5.3. The Museum Hotel Antakya

Antakya'da yer alan 199 odalı The Museum Hotel Antakya, antik çağlardan kalma 13 farklı uygarlığa ait arkeolojik buluntuların ve antik eserlerin bulunduğu bir alan üzerine inşa edilmiştir. Bu proje, kentsel alanlardaki arkeolojik alanların ele alınmasında yenilikçi bir yaklaşım sergileyerek, buluntuları yerinde korurken modern bir yapının inşasını sağlamayı amaçlamıştır. Arkeolojik alanın üzerine inşa edilen ek yapı, kompozit sütunlar üzerinde yükseltilerek kalıntılara zarar vermeden tasarlanmıştır. Kalıntılar arasında Helenistik döneme ait sur kalıntıları, Roma dönemine ait mozaikler ve MS 5. yüzyıla tarihlenen hamamlar bulunmaktadır. Dünyanın en büyük tek parça taban mozaiği olan 1050 metrekairelik eser de bu alanda yer almaktadır.

Otel yapısı, alanın ilk kazılarında keşfedilen mozaiklere, hamamlara ve antik alanlara saygı duruşunda bulunarak, antik ile modern iç içe geçirmekte ve arkeoloji ile mimarinin etkileşiminden yararlanmaktadır. Projenin ana hedefi, uygarlıkların şaşırtıcı katmanlarını benzeri görülmemiş bir şekilde temsil etmektir. Aynı zamanda, bağlamın potansiyellerinden ve fırsatlarından yararlanan benzersiz bir yapı oluşturmak hedeflenmiştir. Emre Arolat Mimarlık tarafından tasarlanan The Museum Hotel Antakya, alışılmadık dışında inşa yöntemleri ve mimari yaklaşımlarla dikkat çeker. Müzede asma köprüler ve rampalar ile ziyaretçilere arkeolojik buluntuları yakından inceleme fırsatı sunulmaktadır (Şekil 7).

Şekil 7. The Museum Hotel Antakya'nın müze alanı (Kişisel arşiv, 2022)

Arkeolojik buluntuların varlığı, bölgede ek yapı yapılmasını zorlaştırmış; ancak mimar bu duruma çözüm olarak, arkeolojik eserlerin sergileneceği bir halk müzesinin ek yapıya entegre edilmesi fikrini ortaya atmıştır. Bu cesur ve yenilikçi yaklaşım, projenin hem mimari hem de kültürel değerini artırmıştır. Otel tasarımında genellikle zemin katta yer alan balo salonu, yüzme havuzu ve konferans salonları gibi ortak alanlar, bu projede çatı katına yerleştirilmiştir. Müzedeki sirkülasyon ağı, arkeolojik buluntuların konumuna göre düzenlenmiştir. Buluntuların yaklaşık 15 metre yukarısında çelik kirişli bir ızgara sistemi inşa edilerek, otel oda modülleri bu ızgara sistemi üzerine yerleştirilmiştir (Şekil 8).

Ek yapı, geleneksel bir yapı inşa etmek yerine, orijinal arkeolojik kalıntılara zıt bir görünüm ile kolayca ayırt edilebilir bir tasarımla oluşturulmuştur. Yapı, dört farklı katmanda ele alınabilir: Birincisi, arkeolojik buluntulara en yakın seviyede yer alan açık hava müzesi; ikincisi, otelin ortak kullanım alanları (lobi ve restoran); üçüncüsü, otel odaları ve son olarak, yerel bağlam ile güçlü bağları olan çatı katı (ağaçlarla dolu avlular, balo salonu, spa, toplantı odaları). Yapının içinde, bölgenin yerel mimarisine uygun avlular bulunmaktadır.

The Museum Hotel Antakya, fonksiyonu, bağlamı, yenilikçi tasarım kriterleri ve malzeme kullanımı ile 21. yüzyılın mimari ikonlarından biridir. Bu sıra dışı ek yapı, arkeolojik alanın korunması ve tanıtımı açısından dikkate değerdir. Yapı hem müze ziyaretçilerine hem de otel misafirlerine, mekânlar arasında dolaşırken eşsiz bir deneyim yaşama fırsatı sunmaktadır. Arkeoloji ve mimarinin bu birlikteliği, mekânsal deneyimi zenginleştirirken, tarihi ve kültürel mirasın korunmasına da katkı sağlamaktadır.

The Museum Hotel Antakya, arkeolojik mirasın korunması ve çağdaş mimarlıkla entegrasyonu konusunda önemli bir örnek teşkil etmektedir. Proje, tarihi ve kültürel değerlerin çağdaş bir yapıyla nasıl bütünleştirilebileceğine dair başarılı bir model sunmaktadır. Bu yaklaşım, mimarlık ve koruma disiplinleri arasındaki diyalogu güçlendirmekte ve gelecekteki projeler için ilham kaynağı olmaktadır.

Ziyaretçilerin Mekânsal Deneyimleri ve Algıları

Ziyaretçiler, asma köprüler ve rampalar aracılığıyla antik kalıntıların üzerinde dolaşarak binlerce yıllık uygarlıkların arkeolojik izlerini yakından inceleme fırsatı elde ederler. Bu yükseltilmiş sirkülasyon ağı, ziyaretçilere arkeolojik alanla doğrudan etkileşime girme imkânı sunarken, aynı zamanda korunması gereken hassas alanlara zarar verilmesini engeller.

Şekil 8. Müze alanının üstündeki otel odaları (Kişisel arşiv, 2022)

Mekânın tasarımı, ziyaretçilerin algılarını sürekli olarak şaşırtarak, beklenmedik görüş açıları ve perspektifler sunar. Otel odalarına ulaşmak için kullanılan koridorlar ve geçiş alanları, aşağıdaki arkeolojik buluntulara görsel bağlantılar sağlar. Bu sayede misafirler, geçmişle sürekli bir görsel ve duygusal bağ kurarlar. Otel odalarının tasarımında kullanılan doğal malzemeler ve sade çizgiler, dikkatleri otel odalarından da görülebilen arkeolojik mirasa yönlendirir.

Müze alanında, doğal ışığın kontrollü kullanımı ve mekânın hacimsel düzenlemesi, ziyaretçilerin tarihi eserleri en iyi şekilde deneyimlemelerine olanak tanır. Işığın mozaiklerin ve antik yapılarının üzerinde yarattığı etki, eserlerin detaylarını ve renklerini ortaya çıkararak ziyaretçilerin hayranlık duygusunu pekiştirir. Ayrıca, mekânın sessiz ve sakin atmosferi, ziyaretçilerin derin düşüncelere dalmalarını ve tarihi daha yoğun bir şekilde hissetmelerini sağlar.

The Museum Hotel Antakya, kullanıcıların mekânsal deneyimlerini zenginleştirmek için farklı kotlarda ve alanlarda çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapar. Çatı katındaki avlular ve ortak kullanım alanları, misafirlere dinlenme ve sosyalleşme imkânı sunarken, aynı zamanda şehir manzarasının ve çevrenin doğal güzelliklerinin keyfini çıkarmalarını sağlar. Arkeolojik buluntuların ve çağdaş mimarinin bu birlikteliği, ziyaretçilere hem tarihi keşfetme hem de modern yaşamın konforunu yaşama fırsatı sunar.

6. TARTIŞMA

Tarihi çevrelerde tasarlanan sıra dışı çağdaş ekler, mimarlık pratiğinde ve koruma disipliniinde önemli tartışmalara yol açmaktadır. Bu ekler, eski ile yeni arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlayarak, mekânın çok katmanlı anlamını ve deneyimini zenginleştirmektedir. Çalışmada incelenen Berlin Yahudi Müzesi, CaixaForum Madrid ve The Museum Hotel Antakya örnekleri, bu tür eklentilerin tarihi yapılarla nasıl etkileşime girebileceğine dair çarpıcı örnekler sunmaktadır.

Berlin Yahudi Müzesi'nde Daniel Libeskind'in tasarımı, tarihi Collegienhaus binasıyla güçlü bir kontrast oluşturarak, Alman ve Yahudi tarihinin karmaşık ilişkisini mekânsal ve estetik bir anlatı olarak sunmaktadır. Libeskind, mimarlığın sembolik gücünü kullanarak, geçmişin travmalarını ve hafızasını ziyaretçilere aktarmayı başarmıştır (Saindon, 2012). Bu yapı, tarihi bir çevrede sıra dışı çağdaş bir ekin nasıl anlamlı ve etkileyici bir şekilde tasarlanabileceğine dair önemli bir örnek teşkil etmektedir.

CaixaForum Madrid'de Herzog & de Meuron, eski Mediodía Elektrik Santrali'ni dönüştürerek, tarihi ve çağdaş bir araya getiren ikonik bir yapı oluşturmuştur. Yapının zeminden yükseltilerek asılı durması ve korten çelik kaplamalı sıra dışı ek, mimari tasarımın estetik ve teknolojik olanaklarını sergilemektedir (Iglesias ve de Bernardo, 2022). Bu proje, endüstriyel mirasın korunması ve yeniden işlevlendirilmesi konusunda yenilikçi bir yaklaşım sunmaktadır.

The Museum Hotel Antakya'da Emre Arolat, arkeolojik buluntuların üzerine inşa ettiği sıra dışı eklenti ile antik ve moderni bir araya getirmiştir. Yapı, arkeoloji ve mimarinin özgün birlikteliği sayesinde mekânsal deneyimi zenginleştirmekte ve tarihi mirasın korunmasına katkı sağlamaktadır (Emre Arolat Mimarlık, 2019). Bu proje, arkeolojik alanların çağdaş mimarlıkla nasıl bütünleştirilebileceğine dair başarılı bir model sunmaktadır.

Bu üç örnek, sıra dışı çağdaş eklerin tarihi çevrelerde nasıl farklı yaklaşımlarla uygulanabileceğini göstermektedir (Tablo 1). Her biri, tarihi yapının kimliğine saygı gösterirken, çağdaş mimarlığın yenilikçi ve estetik değerlerini mekâna entegre etmektedir. Tasarımcılar, eski ve yeni arasındaki dengeyi kurarken, malzeme, form, renk ve doku gibi tasarım öğelerini ustalıklı kullanmaktadır. Örneğin, Berlin Yahudi Müzesi'nde Daniel Libeskind'in kullandığı keskin açılı formlar ve dar pencereler mekânsal deneyimi derinleştirirken, CaixaForum Madrid'de Herzog & de Meuron'un yapıyı zeminden kopararak asılı bir heykel görünümü kazandırması yapıya heykelsi bir nitelik kazandırır.

Tablo 1. İncelenen yapıların karşılaştırılması (Tablo yazarlar tarafından geliştirilmiştir)

KRİTERLER	BERLİN YAHUDİ MÜZESİ	CAIXAFORUM MADRİD	THE MUSEUM HOTEL ANTAKYA
Tasarım Yaklaşımı	Sembolik ve anlatısal; tarihsel travmanın mekânsal ifadesi	Endüstriyel mirasın korunması ve yeniden işlevlendirilmesi	Arkeolojik mirasın korunması ve modern mimarlıkla entegrasyonu
Eski ve Yeni İlişkisi	Güçlü kontrast; keskin formlar ve tarihi yapı arasında zıtlık	Zıtlık ve uyum; eski tuğla cephe ile yeni korten çelik yapı	Modern yapı, arkeolojik kalıntıların üzerinde yükseltilmiş
Malzeme Kullanımı	Titanyum-çinko kaplama, keskin açılı formlar	Korten çelik kaplama, asılı yapı efekti	Çelik strüktür, cam ve beton; şeffaf ve hafif yapısal elemanlar
Estetik ve Sanatsal İfade	Soykırımın ve kaybın sembolik anlatımı	Heykelsi form; yerçekimine meydan okuyan yapı	Antik ve modernin iç içe geçmesi; arkeoloji ve mimarinin birlikteliği
Kültürel ve Toplumsal Etki	Tarihsel farkındalık yaratma; kültürel mirasın görünür kılınması	Şehrin kültürel cazibesini artırma; turistik çekim merkezi oluşturma	Turizme katkı; yerel ekonomiyi canlandırma; kültürel mirasın korunması
Sürdürülebilirlik	Tarihi yapının yeni işlevle yaşatılması	Endüstriyel yapının yeniden kullanımı; kaynak tasarrufu	Arkeolojik alanın korunması; çevresel ve kültürel sürdürülebilirlik

Bu tablo, üç yapının farklı tasarım yaklaşımlarını ve bu yaklaşımların estetik, kültürel ve toplumsal etkilerini karşılaştırmaktadır. Bu karşılaştırma, her bir yapının kendine özgü tasarım unsurlarını ve bu unsurların tarihi çevreyle nasıl etkileşime girdiğini göstermektedir.

Ancak, bu tür eklerin tasarım ve uygulama süreçlerinde çeşitli zorluklar ve tartışmalar da ortaya çıkmaktadır. Toplumun geleneksel değerlere bağlı kesimleri, sıra dışı çağdaş ekleri bazen tehdit olarak algılayabilmektedir. Bu durum, mimarların ve koruma uzmanlarının toplumsal duyarlılıkları göz önünde bulundurarak tasarım yapmalarını gerektirmektedir (Pendlebury, 2008). Ayrıca, bu eklerin tarihi yapının önüne geçmemesi ve orijinal yapının okunabilirliğini engellememesi önemlidir (ICOMOS, 1964).

Sıra dışı çağdaş ekler, kültürel mirasın korunması ve çağdaş mimarlığın entegrasyonu açısından önemli fırsatlar sunmaktadır (Şekil 9). Bu ekler, tarihi yapının değerini ve görünürlüğünü artırırken, ziyaretçilere yeni deneyimler sunmaktadır. Ayrıca, kentlerin ekonomik ve kültürel sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadırlar (Heidenreich ve Plaza, 2015).

Şekil 9. Sıra dışı çağdaş eklerin tarihi çevrelerdeki rolü

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tarihi çevrelerde gerçekleştirilen sıra dışı çağdaş ekler, mimarlık ve koruma disiplinleri arasında dinamik bir etkileşim alanı oluşturmaktadır. Berlin Yahudi Müzesi, CaixaForum Madrid ve The Museum Hotel Antakya örnekleri, eski ve yeni arasındaki ilişkinin nasıl yenilikçi ve estetik bir şekilde kurgulanabileceğini göstermektedir. Bu projeler, mimarların yaratıcı yaklaşımlarıyla, tarihi yapının kimliğini korurken, çağdaş mimarlığın estetik ve teknolojik olanaklarını mekâna entegre ettiklerini ortaya koymaktadır.

Koruma kuramı uyarınca, eklerin inşa edildiği dönemi yansıtmaması ve orijinal yapının okunamaz bir parçası haline gelmemesi önemlidir. Bu bağlamda, sıra dışı çağdaş ekler, tarihi yapılarla görsel bir çelişki yaratarak orijinal değerleri vurgulamakta ve mekânın çok katmanlı anlamını zenginleştirmektedir. Ancak, bu tür eklerin toplum tarafından kabul edilmesi zaman alabilir ve tartışmalara yol açabilir. Mimarlar ve koruma uzmanları, bu süreçte toplumsal duyarlılıkları göz önünde bulundurarak, yenilikçi ve saygılı tasarımlar üretmelidir.

Bu çalışmada incelenen örnekler, sıra dışı çağdaş eklerin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için önemli kriterleri ortaya koymaktadır. Mimarların, tarihi yapının değerlerini derinlemesine analiz ederek, tasarım sürecinde bu değerleri ön plana çıkarmaları gerekmektedir. Ayrıca, çağdaş eklerin tasarımında kullanılan malzeme, form ve teknolojilerin, tarihi yapı ile dengeli bir ilişki kurmasına özen gösterilmelidir. Toplumun bu ekleri benimsemesi için bilgilendirme ve katılım süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi de kritik öneme sahiptir.

Sıra dışı çağdaş eklerin tarihi çevrelerde başarılı bir şekilde uygulanması, mimarların ve koruma uzmanlarının disiplinler arası iş birliği yapmalarını gerektirmektedir. Bu iş birliği sayesinde, tarihi yapının korunması ile çağdaş tasarımın yenilikçi unsurları dengeli bir şekilde bir araya getirilebilir. Ayrıca, projelerin erken aşamalarında toplumun ve ilgili paydaşların katılımı sağlanarak, ek yapıların kabul edilebilirliği ve sürdürülebilirliği artırılabilir.

Ek olarak, bu tür projelerin ekonomik ve sosyal boyutları da göz ardı edilmemelidir. Sıra dışı çağdaş ekler, buldukları bölgenin turistik cazibesini artırarak yerel ekonomiye katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda, bu yapılar toplumda kültürel farkındalık oluşturarak, tarihi mirasın korunmasının önemini vurgulamaktadır. Dolayısıyla, mimarlar ve şehir plancıları, sıra dışı çağdaş eklerin tasarımında sadece estetik ve koruma kriterlerini değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik etkileri de dikkate almalıdır.

Sonuç olarak, sıra dışı çağdaş ekler, tarihi çevrelerin korunması ve yeniden işlevlendirilmesi sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu ekler, geçmiş ve gelecek arasında bir köprü oluşturarak, mekânın estetik ve sanatsal değerini artırmakta ve ziyaretçilere zengin deneyimler sunmaktadır. Gelecekte, mimarlık ve koruma alanlarındaki çalışmaların, bu tür yenilikçi yaklaşımları teşvik ederek, kültürel mirasın sürdürülebilirliğine katkı sağlaması beklenmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Research Problem & Purpose

The conservation of cultural heritage has become increasingly significant in recent years, particularly with regard to integrating contemporary architectural interventions into historical environments. One of the primary challenges in this area is the design of extraordinary contemporary additions to historic buildings, which often spark debate due to the delicate balance between preserving the historical structure and introducing innovative, functional elements. This research addresses the following question: How can contemporary architectural additions be designed to enhance the aesthetic, functional, and cultural value of historic buildings without compromising their original identity?

The study aims to explore the artistic and aesthetic impacts of contemporary additions in historical environments. By focusing on internationally renowned examples such as the Berlin Jewish Museum, CaixaForum Madrid, and The Museum Hotel Antakya, the research assesses the interaction between historical structures and contemporary architectural additions. The primary objective is to evaluate how these additions contribute to the sustainability of cultural heritage, improve spatial experiences, and support the economic and cultural vitality of cities. Additionally, the study aims to offer recommendations for contemporary architects designing similar additions in ways that preserve historical integrity.

Methodology

This research employs a qualitative approach, utilizing a multiple case study method to investigate the relationship between contemporary architectural additions and historical buildings. The case study method is suitable for in-depth analysis of complex interactions between old and new architectural elements. The study focuses on three case studies: Daniel Libeskind's Berlin Jewish Museum, Herzog & de Meuron's CaixaForum Madrid, and Emre Arolat's The Museum Hotel Antakya. These examples were selected based on their distinct approaches to blending contemporary architecture with historical environments and their significant impact on the field of architectural design.

Data collection was carried out through an extensive literature review and visual analysis. The literature review included academic articles, books, and critical analyses of the architectural processes and societal effects of the selected examples. Visual analysis examined elements such as materiality, form, proportion, texture, color, and light, with a focus on how contemporary additions intersect with historical structures. Theoretical framing was grounded in Michel Foucault's concept of heterotopia, which helps interpret the layered nature of spaces where different time periods and spatial experiences coexist. Content analysis was applied to categorize findings under key themes: the relationship between historical and contemporary structures, aesthetic expressions, and the broader cultural and societal impacts.

Findings

The study reveals several insights regarding the successful integration of contemporary additions into historical environments. First, each of the analyzed case studies demonstrates a clear respect for the original identity of the historical structure, while incorporating innovative and aesthetically engaging contemporary elements. For instance, the Berlin Jewish Museum contrasts the baroque Collegienhaus with Libeskind's angular, zinc-clad addition. This visual tension evokes the complex history of Jewish and German relations, offering visitors an emotionally charged spatial experience. Although the contrast was initially controversial, the addition has since been praised for its ability to communicate deep historical meaning through architectural form.

CaixaForum Madrid presents another successful integration, where Herzog & de Meuron preserved the original brick facade of the Mediodía Power Plant while adding a striking corten steel structure on top. The contemporary addition, which appears to float above the ground, creates a dramatic spatial experience for visitors. The use of corten steel, which weathers over time, symbolizes the layered history of the site, and the building's suspension from the ground floor offers new functional and aesthetic dimensions to the urban context.

The Museum Hotel Antakya offers a different approach by integrating modern architecture with an archaeological site. The design, which hovers above ancient ruins on steel columns, allows visitors to view and experience the historical site below while staying in a modern facility. This project exemplifies how contemporary architecture can coexist with and elevate the historical significance of a site, offering new forms of engagement with the past.

These findings highlight that contrasting materials, forms, and spatial arrangements can enhance the aesthetic experience of buildings while preserving their historical integrity. Moreover, these contemporary additions play a significant role in sustaining the economic and cultural vitality of cities by transforming historical sites into functional, culturally engaging spaces.

Conclusions and Recommendation

This study concludes that extraordinary contemporary additions can serve as powerful tools for the conservation of cultural heritage, provided they are designed with sensitivity to the historical context. These additions have the potential to enrich spatial experiences, making the complex history of a site more accessible to visitors. Furthermore, they contribute to the economic and cultural sustainability of cities by activating historical structures for modern uses, such as cultural venues, museums, and tourist attractions.

However, it is crucial to strike a balance between innovation and respect for the historical structure. Additions that are too bold may overshadow the historical building, while overly subtle interventions may fail to engage or provide meaningful contributions. Architects must carefully consider factors such as scale, materials, and form, ensuring that contemporary additions enhance rather than detract from the historical environment.

Based on these findings, the study offers several recommendations for designing contemporary additions to historical buildings: (1) maintain a clear visual distinction between old and new, (2) use contrasting yet complementary materials and forms, and (3) ensure that the addition adds both functional and cultural value to the historical site. By following these principles, architects can create extraordinary contemporary additions that not only preserve but also enhance the aesthetic, cultural, and economic significance of historical environments.

Yazar Katkı Beyanı

A. Fikir ve Kurgu	B. Literatür İncelemesi	C. Yazım
D. Veri Toplama	E. Analiz	F. Eleştirel İnceleme

Ahmet KURNAZ: A/B/C/D/E

Serhat ANIKTAR : A/C/E/F

KAYNAKLAR

- Addis, B. (2006). Building with reclaimed components and materials: A design handbook for reuse and recycling (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781849770637>
- Ahunbay, Z. (2019). Kültür mirasını koruma ilke ve teknikleri. YEM Yayınları.
- Avrami, E., Mason, R., ve de la Torre, M. (Eds.). (2000). Values and heritage conservation: Research report. Getty Conservation Institute. http://hdl.handle.net/10020/gci_pubs/values_heritage_research_report
- Bullen, P. A., & Love, P. E. (2011). Adaptive reuse of heritage buildings. *Structural Survey*, 29(5), 411-421. <https://doi.org/10.1108/02630801111182439>
- Cantell, S. F. (2005). The adaptive reuse of historic industrial buildings: Regulation barriers, best practices and case studies (Unpublished master's thesis). Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Cantacuzino, S. (1998). Re-architecture: Old buildings/new uses. Abbeville Press.
- Casakin, H. (2006). Metaphors as an unconventional reflective approach in architectural design. *The Design Journal*, 9(1), 37-50. <https://doi.org/10.2752/146069206789372118>
- Cochrane, A. (2006). Making up meanings in a capital city: Power, memory and monuments in Berlin. *European Urban and Regional Studies*, 13(1), 5-24. <https://doi.org/10.1177/0969776406060608>
- Crownshaw, R. (2004). Reconsidering postmemory: Photography, the archive, and post-Holocaust memory in W.G. Sebald's *Austerlitz*. *Mosaic: An Interdisciplinary Critical Journal*, 37(4), 215-236. <http://www.jstor.org/stable/44030035>

- Dore, C., & Murphy, M. (2012, October 22–23). Integration of HBIM and 3D GIS for digital heritage modelling. In ARROW@TU Dublin Conference, 22-23 October, Edinburgh, Scotland. <https://doi.org/10.21427/ws8s-xk50>
- Douglas, J. (2006). Building adaptation (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780080458519>
- Emre Arolat Mimarlık. (2019). The Museum Hotel Antakya. 11 Nisan 2024 tarihinde <https://emrearolat.com/project/the-museum-hotel-antakya/> adresinden edinilmiştir.
- Feilden, B. (2003). Conservation of historic buildings (3rd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780080502915>
- Foucault, M. (1986). Of other spaces. *Diacritics*, 16, 22-27. <https://doi.org/10.2307/464648>
- Heidenreich, M., & Plaza, B. (2015). Renewal through culture? The role of museums in the renewal of industrial regions in Europe. *European Planning Studies*, 23(8), 1441-1455. <https://doi.org/10.1080/09654313.2013.817544>
- ICOMOS. (1964). Venedik tüzüğü. 15 Mart 2024 tarihinde http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf adresinden edinilmiştir.
- ICOMOS. (1994). Nara özgünlük belgesi 30 Kasım 2024 tarihinde https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0756646001536913861.pdf adresinden edinilmiştir.
- ICOMOS. (1999). Geleneksel mimari miras tüzüğü. 20 Mart 2024 tarihinde http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0464062001536913566.pdf adresinden edinilmiştir.
- ICOMOS. (2013). Burra tüzüğü. 17 Mart 2024 tarihinde http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0795934001587381516.pdf adresinden edinilmiştir.
- Iglesias, L. M. P., & Bernardo, G. (2022). The industrial heritage as text and pretext for contemporary architecture. *Journal of Architectural Conservation*, 28(2), 102-114. <https://doi.org/10.1080/13556207.2022.2061140>
- Jäger, F. P. (Ed.). (2012). Old & new: Design manual for revitalizing existing buildings. Walter de Gruyter.
- Jencks, C. (2002). The new paradigm in architecture: The language of post-modernism. Yale University Press.
- Jokilehto, J. (2007). International charters on urban conservation: Some thoughts on the principles expressed in current international doctrine. *City & Time*, 3(3), 23-42.
- Kolarevic, B. (2003). Architecture in the digital age: Design and manufacturing. Taylor & Francis.
- Koolhaas, R. (2004). Content. Taschen.
- Ladd, B. (2004). Ghosts on display: Reconstruction and the meanings of history in Berlin since 1989. *disP - The Planning Review*, 40(156), 30-34. <https://doi.org/10.1080/02513625.2004.10556868>
- Langston, C. (2005). Life-cost approach to building evaluation (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315042893>
- Lardinois, S. (2017). Contemporary architecture in the historic environment: Recent international perspectives. *Change Over Time*, 7(2), 252-271. <https://dx.doi.org/10.1353/cot.2017.0014>
- Leatherbarrow, D., & Mostafavi, M. (2005). Surface architecture. MIT Press.
- Letzter, J. (2022). Additions to historic buildings: Between parasite and prosthetic architecture. *Journal of Architectural Conservation*, 29(1), 63–83. <https://doi.org/10.1080/13556207.2022.2095803>
- Letzter, J., & Neuman, E. (2022). Addition to historic building: A hermeneutic interpretation. *Cogent Arts & Humanities*, 9(1), 2079587. <https://doi.org/10.1080/23311983.2022.2079587>
- Lidelöw, S., Örn, T., Luciani, A., & Rizzo, A. (2019). Energy-efficiency measures for heritage buildings: A literature review. *Sustainable Cities and Society*, 45, 231-242. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2018.09.029>
- Macdonald, S., & Cheong, C. (2014). The role of public-private partnerships and the third sector in conserving heritage buildings, sites, and historic urban areas. Getty Conservation Institute. http://hdl.handle.net/10020/gci_pubs/public_private_partnerships
- Mason, R., & Sayner, J. (2019). Bringing museal silence into focus: Eight ways of thinking about silence in museums. *International Journal of Heritage Studies*, 25(1), 5-20. <https://doi.org/10.1080/13527258.2017.1413678>
- McKenzie, M., & Hutton, T. (2015). Culture-led regeneration in the post-industrial built environment: Complements and contradictions in Victory Square, Vancouver. *Journal of Urban Design*, 20(1), 8-27. <https://doi.org/10.1080/13574809.2014.974149>

- Munoz-Vinas, S. (2004). Contemporary theory of conservation (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780080476834>
- Pearce, D. G. (1998). Tourism development in Paris: Public intervention. *Annals of Tourism Research*, 25(2), 457-476. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(97\)00096-0](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(97)00096-0)
- Pendlebury, J. (2008). Conservation in the age of consensus. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203892343>
- Pickard, R. (Ed.). (2001). Policy and law in heritage conservation. Spon Press.
- Plevoets, B. (2021). Juxtaposing inside and outside: Façadism as a strategy for building adaptation. *The Journal of Architecture*, 26(4), 541-558. <https://doi.org/10.1080/13602365.2021.1923552>
- Plevoets, B., & Van Cleempoel, K. (2019). Adaptive reuse of the built heritage: Concepts and cases of an emerging discipline. Routledge.
- Powter, A., ve Ross, S. (2005). Integrating environmental and cultural sustainability for heritage properties. *APT Bulletin: The Journal of Preservation Technology*, 36(4), 5-11.
- Saindon, B. A. (2012). A doubled heterotopia: Shifting spatial and visual symbolism in the Jewish Museum Berlin's development. *Quarterly Journal of Speech*, 98(1), 24-48. <https://doi.org/10.1080/00335630.2011.638657>
- Schittich, C. (Ed.). (2003). In detail: Building in existing fabric – Refurbishment, extensions, new design. Birkhäuser.
- Shipley, R., Utz, S., & Parsons, M. (2006). Does adaptive reuse pay? A study of the business of building renovation in Ontario, Canada. *International Journal of Heritage Studies*, 12(6), 505-520. <https://doi.org/10.1080/13527250600940181>
- Sklair, L. (2017). The icon project: Architecture, cities, and capitalist globalization. Oxford University Press.
- Stubbs, J. H. (2009). Time honored: A global view of architectural conservation. John Wiley & Sons.
- Till, J. (2009). Architecture depends. MIT Press.
- Till, K. E. (2005). The new Berlin: Memory, politics, place. University of Minnesota Press.
- Traska, G. (2007). Designing renovation: The building as planning material. *Building Research & Information*, 35(1), 54-69. <https://doi.org/10.1080/09613210600949684>
- Uluğ, E. (2022). An investigation into the connotations of iconic buildings by using a semiotic model of architecture. *Social Semiotics*, 32(2), 279-300. <https://doi.org/10.1080/10350330.2020.1756590>
- UNESCO. (1976). Nairobi bildirgesi, tarihi alanların korunması ve çağdaş rolleri konusunda tavsiyeler. 5 Nisan 2024 tarihinde <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000114038.page=136> adresinden edinilmiştir.
- Worthing, D., & Bond, S. (2008). Managing built heritage: The role of cultural values and significance. John Wiley & Sons.
- Yabacı, A. E., Altan, T. E., & Şahin Güçhan, N. (2019). Mülkiye'nin bilinmeyen modern ekleri: Kütüphane ve amfi yapıları. *MEGARON: Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 13.
- Yin, R. K. (2018). Case study research and applications (6th ed.). Sage.
- Yung, H. K. E., & Chan, H. W. E. (2012). Critical social sustainability factors in urban conservation: The case of the central police station compound in Hong Kong. *Facilities*, 30(9-10), 396-416. <https://doi.org/10.1108/02632771211235224>
- Zukowsky, J. (2019). New military museums. Edition Axel Menges.